

Wim Derksen komt met veel opinies,
maar weinig onderzoek

De Smaakpolitie minacht van Vinex-bewoners

Vinex-wijken sluiten niet aan bij de wensen van de consumentenvoorkeuren. De kans is groot dat het over twintig jaar herstructureringswijken zijn. We bouwen zo goedkoop, de stedenbouwkundige structuur is zo gering. Aldus prof. Wim Derksen, directeur van het Ruimtelijk Planbureau (RPB) in nummer 5 van Aedes-Magazine.

Met deze uitspraken plaatst Derksen zich definitief aan het hoofd van de zelfbenoemde Smaakpolitie van de ruimtelijke planning. Hij gaat volkomen voorbij aan herhaald en onafhankelijk onderzoek naar de opvattingen van de mensen die in de Vinex wonen. Het eerste grote onderzoek dateert uit 1999 en is op verzoek van de Tweede Kamer uitgevoerd door het onderzoeksinstituut RIGO. Daar kwam een brede tevredenheid over woning en woonomgeving naar voren. De kritiekpunten richtten zich op voorzieningen als parkeren, (definitieve) winkelvoorzieningen, infrastructuur en openbaar vervoer. Over de stedenbouwkundige opzet en de architectuur is het overgrote deel van de bewoners content. Dit beeld keert terug in tal van lokale onderzoeken, waarvan sommige, bij voorbeeld in Den Haag, periodiek worden herhaald in het kader van een 'leefbaarheidsmonitor'. Het meest uitgebreide en systematische onderzoek vindt

Het Ruimtelijk Planbureau vervult zijn opdracht niet.

in Leidsche Rijn plaats. De Universiteit van Utrecht, Berenschot en het Utrechts Nieuwsblad zijn organisatoren. Ook dit onderzoek bevestigt het beeld dat we zo even schetsten. De Smaakpolitie heeft hier een standaardreactie op. Derksen: 'Natuurlijk zeggen de mensen die er wonen met hun drie, vier ton hypotheek dat ze er heel gelukkig zijn.' Laat het *dédain* dat uit zo'n uitspraak opstijgt, even goed tot u doordringen. De onderzoeken zijn dus waardeloos want de mensen zijn niet in staat om tot een weloverwogen zelfstandig oordeel te komen. Nu kan er sprake zijn van enige 'cognitieve dissonantie', zoals dat in het onderzoeksjargon heet.

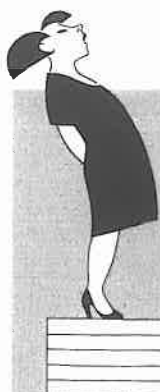
Domme mensen • Voor zover deze vertekening van de opinies van de mensen al een rol speelt, beschikken wij nu over meer recent, onafhankelijk landelijk onderzoeksmateriaal: het nieuwe Woningbehoefte Onderzoek (WBO 2002). Uit een binnenkort te publiceren deelonderzoek blijkt zonneklaar dat de mensen dik tevreden zijn in de Vinex-wijken. Dit onderzoek heeft dus ook betrekking op mensen die al langer in de Vinex-wijken wonen. Degenen die verhuisd zijn naar een woning in de bestaande voorraad, zijn in het algemeen minder tevreden dan Vinex-bewoners. Hiermee is weerlegd dat Vinex 'tweede

keus' zou zijn. De verschillen tussen mensen die een koopwoning hebben gekocht en zij die een huurwoning hebben betrokken, zijn niet indrukwekkend; de kopers hebben het iets meer naar hun zin dan de huurders. Opvallend resultaat uit het nog te publiceren onderzoek betreft het knelpunt dat het hoogste scoort: het grotendeels ontbreken van voorzieningen voor jongeren. Op de tweede plaats komt weer een bekende: de parkeerproblematiek.

Aan de hoofdcommissaris van de Smaakpolitie zal ook dit onderzoeksmateriaal niet besteed zijn. Derksen nog een keer: 'Van Almere weten we dat weinig mensen daar willen wonen, hoewel de gemeente keer op keer uitvindt dat de Almeerders heel gelukkig zijn.' Dus als het argument dat al die domme mensen verblind zijn door hun nieuwe bezit en schulden is uitgewerkt, tapt men uit een ander vaatje: 'alles went, zelfs Almere, de mensen weten niet beter meer'.

Gedegen onderzoek • Natuurlijk mag iedereen een mening hebben en verkon- digen, maar het gaat hier om de directeur van het Ruimtelijk Planbureau. Het RPB is begin 2000 van start gegaan om vooral onafhankelijk onderzoek te doen in de sfeer van de ruimtelijke ordening en de maatschappelijke processen die daar invloed op hebben. Vergelijk het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en het Centraal Planbureau (CPB). Op basis van gedegen onderzoek zijn dan boeiende verhalen te vertellen en uitdagende opinies ter discussie te stellen. Iemand als Paul Schnabel, directeur van het SCP, geeft daar regelmatig blijk van.

Tot nu toe heeft het Ruimtelijk Planbureau veel publicaties het licht laten zien vol opinies en weinig onderzoek. Ze betreffen meestal onderwerpen waar wij geen echt tekort aan opinies kunnen waarnemen. Wat doen die zestig mensen die

Platform staat open voor
bijdragen van lezers.
De redactie kan teksten
inkorten of afzien van
plaatsing. Inzendingen naar:
Postbus 611,
1200 AP Hilversum;
fax: (035) 6268411 of e-mail:
aedes-magazine@aedes.nl

de mening

aan het RPB zijn verbonden, eigenlijk van onze belastingcenten?

'Het maakt mij niet vrolijk als ik projectontwikkelaars hoor vechten voor Vinex-wijken', stelt Derksen. Onze reactie hierop is dat wij ons niet laten beledigen door iemand in een prominente publieke functie die zijn eigenlijke werk niet doet. Op de meeste delen van de Vinex-wijken waar aan wij in verschillende rollen zowel aan publieke als private kant mee hebben gewerkt, zijn wij trots. Wij laten de bewoners niet beledigen door iemand die ze als dom beschouwt en zegt dat hun opinie niet telt. Wij laten gemeentebestuurders en -ambtenaren niet beledigen die zich binnen de kaders van het rijksbeleid hebben ingezet om ruimtelijke kwaliteit te realiseren. En we durven de vergelijking aan met een vorige generatie uitbreidingsplannen, ontwikkeld in subsidierijke tijden. Veel Vinex-plannen steken daar met kop en schouders bovenuit.

Aankoeplanologie • Is in onze ogen dan elke kritiek op de Vinex ongefundeerd? Nee, zeker niet. Het is zonneklaar dat bepaalde wijken en buurten beter geslaagd zijn dan andere. Daarom is 'de Vinex' al gauw een generalisatie en niet bruikbaar voor iedere woning. Te veel is uitgaan van gemiddelde dichtheden. Differentiatie in de wijken is te vaak gezocht in architectonische maniertjes,

in plaats van uiteenlopende woonmilieus. Kunnen we meer doen aan menging van functies? De kritiek op het niet of te laat komen van voorzieningen kwam al ter sprake. Van de successen en tekortkomingen van de verschillende samenwerkingsvormen tussen gemeenten en marktpartijen (inclusief woningcorporaties) valt veel te leren.

Deze kritiekpunten en leermomenten moeten wij ons ter harte nemen. Want een nieuwe generatie bouwlocaties, binnenstedelijk en in de wei, grote en kleine, dient zich aan. Wij komen er niet met 'organisch groeien' (ook wel aankoeplanologie genoemd) en een paar nieuwe dorpen, zoals Wim Derksen ons wil doen geloven. Daarvoor is de kwantitatieve en kwalitatieve woningbehoefte te groot.

Wij worden er niet vrolijk van dat het RPB en zijn directeur geen zin hebben om ons op basis van gedegen onderzoek te ondersteunen bij de vraag hoe wij en onze partners kunnen leren om het beter te doen. Opheffing lijkt ons op zijn plaats, het instituut vervult simpelweg zijn opdracht niet. En Wim Derksen moet zich wijden aan de bestuurskunde, dat deed hij veel beter. ◀

Peter Noordanus, voorzitter raad van bestuur van AM Ontwikkeling
Friso de Zeeuw, directeur Nieuwe Markten Bouwfonds Ontwikkeling.

Zie pagina 33 voor het antwoord van Wim Derksen.

'Ik ben als de dood voor de nieuwe Nota Ruimte van minister Dekker. De gemeenten krijgen meer mogelijkheden, maar zonder onaardig te zijn, ik zou als minister maar niet zoveel blind vertrouwen hebben in die gemeenten. Zij zijn gewoon niet opgewassen tegen projectontwikkelaars.'

Pieter Winsemius, ex-minister van Milieu, nu lid Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, in de Volkskrant.

'Ik doe niet mee met dat zwarte-pieten. Als wij de ambitie in Nederland hebben om naoorlogse wijken aan te pakken, dan moet je met elkaar voldoen aan een aantal randvoorwaarden.'

Theun Oosterhuis, directeur van de Woonunie in Deventer, in Tijdschrift voor de Volkshuisvesting.

'Ballotage via de woonruimteverdeling moet dus vaker worden ingezet om bepaalde groepen te spreiden. Niet op stadsniveau, maar wel in bepaalde straten en portieken.'

Staf Depla, Tweede-Kamerlid PvdA, in Building Business.

'De commissie-Tabaksblat kan allerlei regeltjes voor de informatievergaring door commissarissen opstellen, maar als de informatie niet integer is, heb je daar niets aan.'

Hans Blankers, commissaris bij Heijmans, in Elan.

'We moeten een alternatief bedenken voor de opdeling van de GGZ, want ik vrees dat de Wet Maatschappelijke Ondersteuning als slijtzwam zal werken.'

Andrée van Es, voorzitter GGZ Nederland, in Zorg + Welzijn.

Wij komen er niet met aankoeplanologie en een paar nieuwe dorpen.

We bouwen niet wat de consument vraagt

Debat

Wim Derksen schreef het volgende in antwoord op de reactie van Peter Noordanus en Friso de Zeeuw.

Enkele simpele feiten:

■ Uit het Woningbehoefteonderzoek van 1998 bleek dat er in Nederland vooral een tekort bestond aan woningen in een echt stedelijk milieu en woningen in een groen milieu (zowel 'groen-stedelijk' als dorps). Er was zelfs een overschot aan stedelijke woningen 'buiten het centrum'. Zie RPB, *De omgekeerde ruimte verkend*, Den Haag, 2003.

■ In het Woningbehoefteonderzoek van 2002 bestaat er nog steeds een overschot aan woningen in het milieu 'buiten centrum'. Opvallend hierbij is dat de (belangrijkste) Vinex-wijken die in het WBO 1998 nog als 'groen-stedelijk' werden bestempeld, nu als 'buiten centrum' worden gedefinieerd. Met Vinex-wijken bieden we dus niet de woonmilieus waaraan een groot tekort bestaat: echt stedelijk, groen-stedelijk en landelijk. Nee, Vinex-wijken bieden vooral nieuwe woningen in een woonmilieu dat al verzadigd is.

■ Het is dus niet zo verrassend dat een werkgroep uit de Tweede Kamer onder voorzitterschap van Adri Duijvestein in 2000 reeds concludeerde dat de Vinex-wijken niet aansloten bij de consumentenvoorkeuren.

■ Inmiddels weten we dat de woningbouwproductie in Vinex-wijken (ver) achterloopt op de planning. Hoe moet ik dat verklaren als de projectontwikkelaars de markt bedienen?

■ Wim Derksen is nog steeds hoogleraar bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam en houdt zich daar onder andere bezig met ruimtelijke toekomstverkenningen. ◀

Wim Derksen, directeur Ruimtelijk Planbureau, Den Haag.

We hebben het druk de laatste tijd met Aedes en ons zelf. We worden onder druk gezet de laatste tijd door Aedes en ons zelf. De Grote Beweging is een synoniem geworden van de grote verwachting. Corporaties hebben nú de kans om zaken te regelen in een privaatrechtelijke overeenkomst. Dat moet privaatrechtelijk omdat de overheid blijkbaar publiekrechtelijk niet te vertrouwen is. Na de 'stamdocumenten' en de 'takkenstukken' ontbreekt echter nog steeds een analyse van de bodemgesteldheid en de ontwikkeling van het wortelstelsel.

Tussendoor speelt nog een vlekje rond het huurbeleid korte termijn. Het gaat niet echt goed in het land en de meeste vertegenwoordigers van kiezers willen daarom dat de huur een tandje minder omhoog gaat. Of de verhuurders even willen meewerken is de vraag van ze. En verroest, ze werken mee. Ze werken zo goed mee dat ze bereid zijn om een wettelijk instrument van ondersteuning van armere huurders eenmalig te ondersteunen.

Om al die zaken voor het voetlicht te krijgen worden vele initiatieven ontplooid om zoveel mogelijk kikkers in of nabij de kruiwagen te houden. De formele lijn van debat en besluitvorming in de ledenraad is blijkbaar niet voldoende. Dat merk je ook als je bijeenkomsten in het land bezoekt, zoals die van de kiesplatforms en andere ledenbijeenkomsten, en observeert wat er gebeurt en gezegd wordt. We zijn steeds minder gelukkig met de manier waarop het nu gaat. We voelen wel binding met de sector, maar wat is dat nou eigenlijk? Zijn dat nu echt die paar hele grote collegae in het westen die, als Aedes het niet doet, zelfstandig naar Den Haag trekken? Of zijn we dat nog steeds met zijn allen?

Als nieuwste instrument wordt nu een debat gehouden omtrent de Grote Beweging. De sector staat onder druk en wellicht niet onterecht. Wij moeten die druk kanaliseren door én betrouwbaar te zijn voor onze klanten en de politieke werkelijkheid én intern draagvlak te hebben voor te nemen maatregelen. Ik stel daarom twee punten aan de orde alvorens verder te debatteren.

1. De leden van de ledenraad hebben voortaan zitting mét last en ruggespraak van hun achterban. Dit verheldert discussies, legitimiteit van besluiten en voedt het debat in de regio.
2. We spreken af dat jaarlijks tussen de derde dinsdag van september en 31 december daaropvolgend met de sector gesproken kan worden over incidentele aanpassingen in het huurbeleid en daarna niet meer. Iedereen weet zo op tijd waar hij of zij aan toe is. ◀

Jan W.A. Sinke mre mrics, directeur-bestuurder Woningstichting de Veste, Ommen.

We voelen wel binding met de sector, maar wat is dat nou eigenlijk?